

حسن بى مليك اف

ضردابى

1837 ~ ۱۹۰۷

مشهور موعاريفچى، داروينىست عاليم و بيرىنجى آذربايجان ژورناليستى حسن بى سليم بى اوغلو مليك اف گۇبچاي ماحالينين ضرداب كندينده آنادان اولموشدور. عرب - فارس ديولرينده ايلك تحصيل گۇرموش حسن بى اورتا تحصيلينى تيفليس گيمنازياسيندا آلير، سونرا ماسكوا اونيورسيتته سينين طبيبيات فاكولته سينه داخيل اولموشدور.

۱۸۶۵ - جى ايلده يوكسك تحصيلينى بىتيرن حسن بى آذربايجانا قايتميش، باكى دا موعليم ليك ائتميشدير.
۱۸۷۵ - جى ايلده ضردابى مشهور «اكينچى» قازنتىنى نشر ائتمه يه باشلاميش، بورادا درج ائنديى علمى، ايجتيماعى مقاله لرى ايله بير ژورناليست، موعاريفچى كيمى تانينميشدير.
۱۸۷۷ - جى ايلده «اكينچى» قازنتى باغلانديقدان سونرا ضردابى دوغما كندينه قايددير، چوخ زامانندان سونرا، ۱۸۹۰-جى ايللرده يئنى دن باكى يا گلير، بير ايجتيماعى خاديم كيمى گنیش فعاليت گۇسترير ژورناليست ليبينى داوام ائتديره رك «كاسپى»، «حيات» كيمى قازنت لرده علمى - كوتله وى مقاله لر يازير.
ح.م. ضردابى ۱۹۰۷ - جى ايلده باكى دا وفات ائتميشدير.

كۆچرى زىندگانلىغى (ياشايشى)

بىزىم قافقاز ولايتىنىڭ ئادىنى ئاشىدىيىب ئۆزۈن گۆرمە يىن ئالە فىكىر ئاندىر كى، بىزىم ئادام بىللە گۆزل يۇردە، جنت دە اولان كىمى كىف – داماما مشغولدىر. او كىسلر اوچون بىزىم كۆچرىلر زىندگانلىغىدان بىر نىچە كىلمە دانىشاق:

قىش چېللە سىندە آشام دوشوب، اوبانىن قازمالارنى تامام قار باسىب، اورا – بورادان قار اىچىندن توستو چىخىر. مال – قارا قايىدىب قازمالارا گلىب. اوبانىن اهللى عورت كىشىيە قارىشىب، كىمى اليندە قار اتىر، كىمى ئۆلە يە مال سورور، كىمى كۆپكلرە يال پىشىرىر، كىمى قورد يارالايان ماللار ياراسىنا باخىر، كىمى گۆتوروم دوشن ماللار ياراسىنا سورويور. خولاصە بۇيوكدن كىچىيە قدر هە رە بىر ايشە مشغولدىر.

قار انلىق دوشونجن خالق ماللار راحات لايىب قازمالارا چكىلىر. بىر جە كۆپكلر چۆلدە قالىب چاققالىن سىنىنى ئاشىدىب، آغىز – آغىزا وئرىب، آغلاشما آغلايان كىمى اولاشىرلار. چوغون شىددت ئاندىر.

هە رە اليمىزە اوزون بىر دىە نك آلىب، بىزىم كىرۈە حاجى نىن قازماسىنا گىندىرىك. كۆپكلر سىمىزى ئاشىدىب اوستوموزە تۆكولور. بىز دال – دالا وئرىب اوزوموزو قورويما – قورويما اوبانىن اىچىنە داخىل اولدوق.

قازمالاردان سس گلىر: «آى ايت هى». آما هىچ كىمسە گۆرونمە بىر. حاجىنىن داخماسىنا يىتتىشىنچە كۆپكلر ين قىرى ئالە آر تىر كى، گىتەك مقدور اولمايىر. داليمىزى حاجىنىن داخماسىنا وئرىب، اوجو دىشلەنمىكەن گۆدلىمىش دىە نكلر ايلە اوزوموزو قورويما – قورويما: آى حاجى گل، - دىيىب، داد ئاندىرەك. حاجى – آى ايت، آى ايت، - دىيە باشىندا اۆكوز چولو چۆلە چىخىب، بىزى تانىي، قازمايا گىتيرىب، اۆز قىزى توكز – هە دىيىر:

- آى قىز، آياغا دور، عزيز قوناقلار اوچون يىر قايىر.

اون يىددى ياشىندا بىر قىر مىزى ياناق، قشنگ قىز گۆزلر يىنى اوخالايا – اوخالايا دوروب، حاجىنىن بويورماغىنا گۆرە باشلايىر بىزە آش بىشىر مە گە بوخارىنىن قاباغىندا اوتوروب قازمايا باخىرىق. اونون بىر كونجوندە بوخارى يانىر كى، هردن كۆلك اونون توستوسونو اىچرى دولدوروى؛ بىر كونجوندە بىر يارالى كىچى و ايكى يىنى دوغولموش بوزوو باغلانىب؛ بىر كونجوندە قانچىق ئاششك يانى خوتوقلو باغلانىب؛ بىر كونجوندە حاجىنىن تولاىسى دوغوب اۆز كوچوكلىرىنى امىزدىرىر. دىوارىن اوستە كۆندلن بركىدىلمىش آغاجىن اوستە بىش – آلتى تويوق ياتىب.

حاجى بوخارىنىن قاباغىندا چۆمبلىب قىباق قلىانى راحلايىب، باشىنا اود قويوب بىزە وئرىب دانىشىر. او جملە دن اۆز عورتى شاهپرى نىن وفات ئىدىيى نى بىللە نقل ئاندىر:

- بو ايل يايىدا بىز داغدا اولان زامان رحمتلىك شاهپرى ناخوشلايىب گىنچە نالە ئاندىردى. بىزىم قىزدا ياتمىشىدى. گۆردوم چۆلدە ايتلر برك باسىر. نە قدر سىسلە دىم اولمادى. چۆلە چىخىب، هىچ كسى گۆرمە يىب ايتلرە آچىقلانىب، اىچرى گىرىب گۆردوم باشىنا دۆندويوم شاهپرى آلاە رحمتىنە گىندىب. من ائوى يىخىلمىش هىچ بىلمە مىشم كى، ايتلر باسان عزرايىل ايمىش. جىخىب ايتلر يىن آغزىندان اونو قورتارمىشام. او بويىنو سىنمىش آلاچىغىن او بىرى طرفىندىن گىرىب شاهپرىنىن جانىن آلىب گىندىر...

اى بو سۆزلرى اوخويان، دىسى بىسدىر. بىزىم حاجى باشقا دانىشىدىغى سۆزلردن و توكز بىشىردىيى آشدان دانىشمىرام. آما بونو عرض ئاندىم كى، آلاە او آشى هىچ كافىرە نىسىب و حاجىنى هىچ كىمسە يە هم صۇحبىت ئانتمە سىن.

سون

كۆچورن: جلال حسن اوغلو

۲۰۰۶ – نىجى ايل